

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування

Кафедра філософії та культурології

06-07-226М

Методичні вказівки

до семінарських занять та самостійного вивчення
навчальної дисципліни

«Теорія культури та соціальна філософія»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського)
рівня за освітньо-професійною програмою «Креативна та
цифрова культура» спеціальності 034 «Культурологія»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою з
якості ННІ ЕМ
Протокол № 8 від 29.01.2024 р.

Рівне – 2024

Методичні вказівки до семінарських занять та самостійного вивчення навчальної дисципліни **«Теорія культури та соціальна філософія»** для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Креативна та цифрова культура» спеціальності 034 «Культурологія» денної та заочної форми навчання. [Електронне видання] / Наконечна О. П. – Рівне : НУВГП, 2024. – 44 с.

Укладач:

Наконечна О. П., доктор філософських наук, професор кафедри філософії та культурології.

Відповідальний за випуск: Шадюк Т. А., к. філос.н., доцент завідувач кафедри філософії та культурології.

Керівник (гарант) ОП: Коберська Т. А., к. філос.н., доцент, доцент кафедри філософії та культурології.

Директор ННІЕМ

Ковшун Н. Е.

© О. П. Наконечна, 2024

© НУВГП, 2024

Зміст

1. Вступ.....	3
2. Структура навчальної дисципліни.....	5
3. Загальні положення.....	9
4. Плани семінарських занять.....	10
5. Методи оцінювання знань	42
6. Розподіл балів, що отримують студенти.....	44

1. Вступ

Навчальна дисципліна «Теорія культури та соціальна філософія» циклу професійної та практичної підготовки бакалавра спеціальності «Культурологія» сприяє теоретичному осмисленню історичної логіки соціокультурних процесів через ознайомлення з основною проблематикою, методологією та сучасним станом дослідження теорії культури та соціальної філософії.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теорія культури та соціальна філософія як система знань про соціокультурне буття людини та теорія сфери гуманітарного знання.

Метою вивчення дисципліни є розкриття актуальних аспектів та сутнісних засад теорії культури та соціальної філософії у трансформаційний період глобальних змін та перетворень, зумовлених суспільно-політичними, економічними, культурними та психологічними викликами XXI століття; сприяння в оволодінні системою знань про форми, види та функції теоретичних та практичних аспектів соціокультурного буття людини.

Завданнями дисципліни є розширення та систематизація наявних знань та навичок мислити у відповідних категоріях; формування здатності критично аналізувати культуро-соціально-філософські теорії; уміння вільно орієнтуватися у сучасних культурних колізіях з

використанням загальнонаукових та спеціальних наукових методів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- етапи та особливості становлення теорії культури як наукової дисципліни;
- концептуальні засади філософського розуміння культури;
- основні поняття, категорії та теорії сучасної світової соціальної філософії
- концептуальні засади співвідношення культури і цивілізації;
- «життєвий світ» культури, культуру як особливе буття;
- соціально-історичні риси взаємодії культур різних типів, тенденції розвитку планетарної цивілізації у XXI ст.

уміти:

- співвідносити загальні філософські категорії та одиничні факти культури, глобальні питання та їх конкретні прояви;
- формувати навички аналізу філософських текстів та конкретних ситуацій з проблем соціо-культурної динаміки.
- творчо застосовувати отримані теоретичні знання в процесі професійної комунікації щодо вирішення проблем соціо-культурного характеру, міжкультурного діалогу в сучасному світі.

Якісному вивченню курсу, виробленню компетентностей креативності, критичності і самокритичності, логічності та послідовності у аргументуванні власної позиції, толерантного ставлення до інших культур сприятиме добросовісна робота на лекціях, семінарських заняттях, активна самостійна підготовка до

занять, вироблення умінь до реферування філософських текстів.

Матеріали до курсу, першоджерела, презентації, тематика есе, розподіл балів, тестові завдання, актуальні оголошення подаються на сторінках розміщення освітнього компонента на навчальній платформі Moodle: <https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=6007>

2. Структура навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Лекції	Сем.з.	СРС	Разом
1	2	3	4	5
Модуль 1. Філософія культури та суспільства				
Тема 1. Теорія культури у системі гуманітарного знання.	2	2	9	13
Тема 2. Соціальна філософія та її проблематика.	4	2	9	15
Тема 3. Культура як об'єкт філософського дослідження.	2	2	9	13
Тема 4. Філософія культури як філософія гри	2	4	9	15
Тема 5. Генеза теорії культури в історико-філософському осмисленні.	2	2	9	13
Тема 6. Культура і цивілізація: парадигми взаємодії.	2	2	9	13
	14	14	54	82

Модуль 2. Антропологічно-ціннісний вимір соціо-культурного буття людини: історико-філософські та сучасні підходи.				
Тема 7. Історичність буття людини в суспільстві і культурі.	2	2	9	13
Тема 8. Культурна картина світу. Типологія культур.	2	2	9	13
Тема 9. Людина – культура - цінності: культурфілософський погляд.	4	4	8	16
Тема 10. Елітарна та масова культура: історія та сучасність	2	2	9	13
Тема 11. Культура в сучасному суспільстві: проблеми та перспективи.	2	4	9	15
Тема 12. Теорія культури та соціальна філософія: український контекст.	2	2	9	13
	14	16	53	83
Усього годин	28	30	107	165

Заочна форма навчання

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Лекції	Сем.з.	СРС	Разом
1	2	3	4	5
Модуль 1. Філософія культури та суспільства				
Тема 1. Теорія культури у системі гуманітарного знання.	-	1	12	13

Тема 2. Соціальна філософія та її проблематика.	1	2	12	15
Тема 3. Культура як об'єкт філософського дослідження.	1	1	12	14
Тема 4. Філософія культури як філософія гри	-	1	12	13
Тема 5. Генеза філософії культури в історико-філософському осмисленні.		2	12	14
Тема 6. Культура і цивілізація: парадигми взаємодії	-	1	10	11
	2	8	70	80
Модуль 2. Антропологічно-ціннісний вимір вимір соціо-культурного буття людини: історико-філософські та сучасні підходи.				
Тема 7. Історичність буття людини в суспільстві і культурі.	1	2	12	15
Тема 8. Культурна картина світу. Типологія культур.	1	-	13	14
Тема 9. Людина – культура - цінності: культурфілософський погляд	-	2	14	16
Тема 10. Елітарна та масова культура: історія та сучасність	-	-	12	12

Тема 11. Культура в сучасному суспільстві: проблеми та перспективи.	-	2	12	14
Тема 12. Теорія культури та соціальна філософія: український контекст	-	2	12	14
	2	8	75	85
Усього годин	4	16	145	165

Теми семінарських занять

№ з/п	Теми	Кількість годин
1.	Теорія культури у системі гуманітарного знання.	2
2.	Соціальна філософія та її проблематика	2
3.	Культура як об'єкт філософського дослідження.	2
4.	Тлумачення культури у Ф.Ніцше.	2
5.	Філософія культури як філософія гри	4
6.	Генеza філософії культури в історико-філософському осмисленні.	2
7.	Історичність буття людини в суспільстві і культурі.	2
8.	Культура і цивілізація: сутність і характер взаємозв'язків.	2
9.	Культурна картина світу. Типологія культур.	2
10.	Антропологічно-ціннісний вимір культури.	4
11.	Елітарна та масова культура: історія та сучасність	2

12.	Культура і сучасність: проблеми та перспективи.	2
13.	Теорія культури та соціальна філософія: український контекст	2
Разом		30

3. Загальні положення Методичні поради по підготовці до семінарських занять

Семінарські заняття є важливою формою самостійної роботи студентів по оволодінню змістом дисципліни «Теорія культури та соціальна філософія», що потребують як засвоєння теоретичного матеріалу, так і самостійної роботи.

Теоретичний матеріал подається на лекціях, а також на сторінці дисципліни в системі Moodle, в рекомендованій літературі.

Важливою формою змістовного оволодіння проблемами філософського осмислення культури є звертання та опрацювання соціально-філософських, культурологічних текстів, їх обговорення на семінарських заняттях.

Для самостійної перевірки засвоєних знань до кожного заняття сформульовані контрольні питання.

Поглибленому вивченню окремих питань сприяють індивідуальні завдання, що мають різний рівень складності, є сучасними та актуальними. Студенти при підготовці індивідуальних завдань мають можливість виявити аналітичні та розвинути творчі здібності (і, звичайно, отримати додаткові бали).

4. Плани семінарських занять

Модуль 1.

Тема 1. Теорія культури у системі

гуманітарного знання

План

1. Теорія культури: становлення, предмет і завдання.
3. Співвідношення та взаємодія філософії культури з іншими науками про культуру.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте предмет і завдання теорії культури?
2. Охарактеризуйте взаємозв'язок філософії культури, теорії культури та культурології.
3. Розкрийте особливість філософії культури як метатеорії.
4. У чому полягає специфічність поглядів на культуру як предмету філософсько-теоретичного аналізу?
5. Сутність модальності культури та буття.
6. У чому полягає смислопокладання у філософії культури?
7. Яке значення та мета теорії культури в системі знань про культуру?

Література

1. Гатальська С. М. Філософія культури : підручник. Київ : Либідь, 2005. 328 с. URL : http://pidruchniki.ws/15840720/filosofiya/filosofiya_kulturi_-_gatalska_cm
2. Культурологія : курс лекцій. / Укл. Ю. Сабадаш, Ю. Нікольченко, Л. Дабло, О. Манякіна; за заг. ред. Ю. С. Сабадаш. Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. 216 с.
3. Подольська Є., Лихвар В., Іванова. К. Культурологія : навчальний посібник / Вид. 2-е, перероб. та доп. К. : Центр навчальної літератури, 2005.
4. Теорія культури: онтологія і феноменологія : навч.-метод. посібник для студ. спец. 034 Культурологія освітнього

ступеня «Бакалавр» / уклад. А. І. Литвиненко. Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2022. 120 с.

5. Шабанова Ю. О. Філософія культури : підручник. Дніпро: ЛПРА, 2019. 240 с.

Тема 2. Соціальна філософія та її проблематика.

План

1. Людина – природа – суспільство: особливості взаємодії.
2. Філософське розуміння суспільства.
3. Суспільство як система.
4. Культура і суспільство.

Контрольні питання

1. Назвіть основні проблеми та завдання соціальної філософії
2. Що таке суспільство?
3. Які існують підходи до тлумачення суспільства?
4. Що являє собою суспільство як цілісна система?
5. В чому полягає відмінність між поняттями «суспільство» та «громадянське суспільство»?
6. Якими є структура та функції соціальних інститутів?
7. Охарактеризуйте місце культури в суспільному бутті.

Індивідуальні завдання

1. Визначте сутність поняття «суспільство». Обґрунтуйте, чи існують закони його розвитку.
2. Як Ви розумієте вислів: «Достотна соціальність стверджується в людському бутті як особистісне начало»?
3. Назвіть філософів та їх ідеї, що суттєво вплинули на розвиток соціальної філософії.
4. Назвіть якими є об'єктивний та суб'єктивний чинники розвитку суспільства та наведіть приклади їх взаємозв'язку.

5. Проаналізуйте процес становлення та етапи розвитку відносин суспільства з природою. Які висновки Ви можете зробити на основі цього аналізу?
6. Обґрунтуйте, чому в постіндустріальному суспільстві виникла проблема виживання людини та які аспекти вона в себе включає? Які шляхи вирішення пропонує А. Швейцер?
7. Які, на Ваш погляд, зміни відбуваються з людиною в інформаційному суспільстві? Як вирішуються ці проблеми в сучасній соціальній філософії?
8. Звернувшись до праці Х. Ортеги-і-Гассета «Бунт мас» виділіть основні проблеми розвитку сучасного суспільства і охарактеризуйте їх. Чи згодні Ви з позицією автора?
9. Дайте характеристику постіндустріального суспільства.
10. Як Ви розумієте позицію М. Вебера стосовно впливу духовних чинників на розвиток різних сфер суспільства? Які приклади можна навести з історії розвитку архітектури?

Література

1. Філософія : навчальний посібник для студентів гуманітарних факультетів / кол. авторів; кер. автор. кол. А.О. Приятельчук. Київ : Вадекс, 2021. Т. 14, 18.
2. Найчук А. В., Ганаба С. О. Філософія історії : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський, 2020. Л. 11-17.
3. Основи практичної філософії : підручник для студентів вищих навчальних закладів / наук.ред проф. Лой А. М. К., 2016. 400 с.
4. Соціальна філософія [Електронний ресурс] : навч. посіб. для самост. роботи аспірантів / В. О. Ананьїн, В. В. Горлинський, О. О. Пучков, О. В. Уваркіна ; за ред. д. філос. н., проф. В. О. Ананьїна. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2021. 299 с
5. Старовойтова І. І. Соціальна філософія : метод. вказівки з курсу (програма, плани семінарських занять,

література, завдання, рекомендації щодо виконання курсових робіт) для студентів 3 курсу спеціальності «Філософія» ф-ту історії та філософії. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 98 с.

Тема 3. Культура як об'єкт філософського дослідження.

План

1. Онтологія культури: культура як особливе буття.
3. Філософське тлумачення поняття «культура».
4. Знак, образ, символ, архетип у культурі.
5. Типологія культури.
6. Функції культури.

Контрольні питання

1. Що таке культура?
2. Охарактеризуйте підходи до визначення культури у культурологічній думці.
4. У чому полягає специфічність поглядів на культуру як предмету філософії культури?
5. У чому виявляється сутність модальності культури як буття?
6. Розкрийте взаємозв'язок елементів у системі природа – культура – суспільство.
7. Назвіть та охарактеризуйте основні функції культури у соціумі.

Індивідуальні завдання

1. Прокоментуйте слова американського філософа Л. Мамфорда про те, що культурна робота була для розвитку людини важливішою, ніж фізична праця. Важливішим, ніж обробіток землі, було створення тотемних стовпів, молитовних дощечок, ритуальних танців та пісень,

виконання обрядів, тобто виконання суто людських дій, що формували душу людини.

2. Яку функцію культури мав на увазі М. Гайдеггер, вважаючи культуру реалізацією найвищих цінностей через культивування людської гідності? Розкрийте її.

3. Що таке матеріальна і духовна культура та як вони виражають буттєвість культури?

4. Як Ви розумієте вислів, що культура – це «друга природа»?

5. Звернувшись до наведених визначень культури, охарактеризуйте позиції їх авторів:

Культура – успадковані винаходи, речі, технічні процеси, ідеї, звичаї і цінності (Б. Малиновський);

Культура – це мова, вірування, естетичні смаки, знання, професійна майстерність і різні звичаї (А. Радкліфф-Браун);

Культура – це загальний і звичний спосіб мислення (К. Г. Юнг);

Культура – це стійкі вірування, цінності та норми поведінки, які утворюють соціальні зв'язки і дають змогу узагальнити інтерпретацію життєвого досвіду (В. Беккет);

Культура – форма проявленої свідомості. Відповідно до рівня свідомості – формується рівень і зміст культури;

Культура – це якість способу життя. «Час – це ми, які ми – такий і час» (Августин);

Культура – це ім'я для особливого порядку або класу феноменів. А саме: таких речей та явищ, котрі залежать від реалізації розумової здібності, специфічної для роду людського, котру ми називаємо “символізацією”. Якщо точніше, то культура складається з матеріальних об'єктів - засобів, пристосувань, орнаментів, амулетів тощо, а також дій, вірувань та установок, що функціонують у контекстах символізування. (соціолог Л. Уайт).

Культура – історично визначений рівень розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини, що втілюється у типах і формах організації життя і діяльності людей, а також у створених ними матеріальних і духовних цінностях.

Література

1. Гатальська С. М. Філософія культури : підручник. Київ : Либідь, 2005. 328 с. URL: http://pidruchniki.ws/15840720/filosofiya/filosofiya_kulturi_-_gatalska_cm
2. Культурологія : курс лекцій. / Укл. Ю. Сабадаш, Ю. Нікольченко, Л. Дабло, О. Манякіна; за заг.ред. Ю. С. Сабадаш. Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. 216 с.
3. Теорія культури: онтологія і феноменологія : навч.-метод. посібник для студ. спец. 034 Культурологія освітнього ступеня «Бакалавр» / уклад. А. І. Литвиненко. Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2022. 120 с.
4. Суханцева В. Метафізика культури. Київ : Факт, 2006. 368 с.
5. Шабанова Ю. О. Філософія культури : підручник. Дніпро : ЛІРА, 2019. 240 с.

Тема 4. Тлумачення культури у Ф.Ніцше.

Практикум

Опрацювавши працю Ф. Ніцше «Народження трагедії, або Еллінство і песимізм» («Народження трагедії з духу музики») дайте відповіді на наступні питання:

1. Як автор тлумачить сутність діонісійського і аполонійського начал? Як вони пов'язані з особливостями античної культури?
2. Що таке «сократична культура»? Чому вона, на думку Ніцше, була «вбивчою для мистецтва»?

3. За що Ф. Ніцше критикує Сократа? Прокоментуйте цю позицію.

4. Чи згодні Ви з думкою К. Юнга, що «у Ніцше, як і у Шиллера, яскраво виражена тенденція приписувати мистецтву посередницьку і спокутувальну роль»? Наведіть аргументи, звернувшись до праці Ніцше.

5. Чи можете Ви відповісти на питання, які поставив Ніцше, пояснюючи задум книги?

І жахливий феномен діонісічного початку? І те, що з нього народилося - трагедія? А потім: те, що вбило трагедію, сократизм моралі, діалектика, задоволеність і радість теоретичної людини? Чи не міг бути саме цей сократизм знаком падіння, втоми, захворювання, анархічного розпаду інстинктів? І "грецька веселість" пізнішого еллінізму - лише вечірньою зорею? Епікурова воля, спрямована проти песимізму, - лише обережністю страждаючого? А сама наука, наша наука, що означає взагалі будь-яка наука, що розглядається як симптом життя? Навіщо, гірше того, звідки — будь-яка наука? Чи не є науковість лише страх і увертання від песимізму? Тонка самооборона проти – істини? І, говорячи морально, щось на кшталт боягузтво та брехливість? Говорячи неморально, хитрість? О Сократе, Сократе, чи не в цьому, мабуть, і була твоя таємниця? О таємничий іронік, може, в цьому й була твоя – іронія?

6. Як автором розкривається символічна природа мистецтва?

7. Прокоментуйте вислів:

Таким чином, діонісічне мистецтво діє зазвичай на аполлонічний художній дар дwoяко: музика спонукає до символічного споглядання діонісічного загальності, музика потім надає цьому символічному образу найвищої значущості. З цих самозрозумілих і таких фактів, які не вислизують від більш глибокого спостереження, я

стверджую про здатність музики породжувати міф, і саме трагічний міф: міф, що веде мову про подібність до діонісічного пізнання.

8. Як Ніцше розкриває роль міфу у культурі Античності? Наведіть приклади з даної роботи.

9. Витлумачте наступні слова: «Аполлон, як етичне божество, вимагає ... самопізнання. І таким чином, поряд з естетичною необхідністю краси стоять вимоги "Пізнай самого себе" та "Сторонися надмірного!". Самозвеличення і надмірність розглядалися як ворожі демони не-аполлонічної сфери по суті, а тому і як властивості до-аполлонічного часу, століття титанів, і поза-аполлонічного світу, тобто світу варварів».

10. Як можна витлумачити слова Ф. Ніцше: «діонісійське і аполонійське начала у нових послідовних переродженнях, взаємно спонукаючи одне одного, владарювали над еллінством. Під владою аполонійського прагнення до краси розвинувся гомерівський світ ... наївну розкіш знову було поглинуто ... потоком діонісизму і ... на протигагу цієї влади піднявся аполонізм ... у величі дорійського мистецтва і світорозуміння»? [4, с. 67-68]. Чому ця думка увійшла в історію культури як теорія діонісійської і аполонійської культур?

11. Прокоментуйте висновок, який робить Ніцше: Музика і трагічний міф однаковою мірою є виразом діонісічної здібності народу і невіддільні один від одного. Вони спільно кореняться у сфері мистецтва, що лежить з іншого боку аполлонізму; вони наповнюють своїм світлом країну, у радісних акордах якої чарівно завмирає дисонанс і розсіюється жажливий образ світу; вони грають із жалом скорботи, довіряючи безмірній могутності своїх чарів; вони виправдовують цією грою існування навіть "найгіршого світу". Тут діонісічний початок, якщо зіставити його з

аполлонічним, є вічною та початковою художньою силою, що викликала взагалі до існування весь світ явищ: у цьому світі відчулася необхідність у новій, просвітлюючій та перетворюючій ілюзії, завдання якої було утримати в житті цей рухливий і живий світ індивідуації. Якби ми могли уявити собі людяність дисонансу, - а що ж інше і є людиною? - то такому дисонансу для можливості жити знадобилася якась дивна ілюзія, що накидає перед ним покрив краси на власну його істоту. У цьому й лежить справжній художній намір Аполлона: у імені його ми об'єднуємо всі ті незліченні ілюзії прекрасного, які кожної миті роблять існування взагалі гідним визнання і цінністю і спонукають нас пережити і найближчу мить.

Першоджерела

Ніцше Ф. Народження трагедії; Невчасні міркування I-IV/упоряд. Джорджо Коллі і Мацціно Монтінарі; наук. ред. укр.вид. Олег Фешовець. Львів: Видавництво «Астролябія», 2022. С. 27-190.

Тема 5. Філософія культури як філософія гри

План

1. Гра як феномен
2. Концепт гри у філософсько-культурологічній думці
3. Гра як свобода
4. Ігрова концепція культури: історія та становлення
5. Основні ознаки гри за Й. Гейзінга
6. Основні ознаки гри за Е.Фінком
7. Священне і гра: зв'язок релігійного культу з грою
8. Різні сфери гри і їх особливості
9. Філософія і гра
10. Взаємозв'язок людини, культури й гри у сучасному бутті.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте особливості гри як феномену.
2. Розкрийте підходи до концепту гри у філософсько-культурологічній думці.
3. Яке існує співвідношення гри і культури?
4. Які існують сфери гри і які їх особливості?
5. Яку роль відіграє гра в людському житті?

Індивідуальні питання

1. Які основні ознаки гри виділив Й. Гейзінга? Охарактеризуйте їх
2. Взаємозв'язок культури й гри у сучасному світі. Чи згодні Ви з позицією Й. Гейзінга? Наведіть аргументи.
3. Витлумачте слова Гейзінга «Справжня гра виключає всяку пропаганду. Вона містить свою мету в самій собі».
4. Культура та епохи з точки зору гри (за Й. Гейзінга)
5. Як ви розумієте вислів Й. Гейзінга «Філософія виникає у формі гри»
6. Які особливості у підході до аналізу гри в концепції Е.Фінка? Охарактеризуйте їх.
7. Порівняйте позиції Й. Гейзінга і Е.Фінка. Наведіть аргументи «за» і «проти».
8. Як ви розумієте вислів Фінка: «одна година «гри» може охоплювати все життя». Чи згодні Ви з автором?
9. Розкрийте зміст слів Е.Фінка: «гра є онтологічна структура людини і шлях людської онтології».

Література

1. Гейзінга Й. Homo ludens. Київ : Основи, 1994.250с.
2. Шевчук К. В. Культуротворчий фактор гри в ігровій концепції Й.Хейзінга. Молодий вчений, №11 (51). 2017. С. 510 – 512
3. Наконечна О. П. Гра як культурний феномен. *Актуальні проблеми молоді в сучасних соціально-економічних умовах:*

Тема 6. Генеза філософії культури в історико-філософському осмисленні

План

1. Формування та розвиток філософії культури в історико-філософському контексті.
2. Просвітницька парадигма культури та її значення для розуміння культури.
3. Особливості філософії культури Романтизму.
4. Вклад ідей «філософії життя» у становлення філософії культури.
5. Багатоманітність філософських підходів до аналізу культури у ХХ столітті: культурософські, антропологічні, соціологічні, релігійні концепції.

Контрольні питання

1. В чому полягає особливість історико-філософських поглядів на культуру?
2. Охарактеризуйте своєрідність філософських поглядів на культуру доби Середньовіччя.
3. Що внесли філософи Нового часу в концептуальні погляди на культуру?
4. В чому виявляються основні тенденції філософських учень про культуру у ХІХ столітті?
5. «Філософія життя» як філософія культури: основні представники і підходи.
6. Охарактеризуйте особливість культурологічної теорії В. Дільтея.
7. Розкрийте специфічність культурфілософської концепції Г.Зіммеля.

8. Охарактеризуйте сутність теорії «благоговіння перед життям» Альберта Швейцера для розуміння культури.
9. В чому виявляється особливість соціологічного підходу до філософії культури у ХХ столітті?
12. Соціологія культури Леві-Брюля.
13. В чому значення теорії ідеальних типів Макса Вебера для розуміння культури?

Література

1. Гатальська С. М. Філософія культури: підручник. Київ : Либідь, 2005. 328 с. URL: http://pidruchniki.ws/15840720/filosofiya/filosofiya_kulturi_-_gatalaska_cm
2. Гірц К. Інтерпретація культур: Вибрані есе / Пер. з англ. Київ : Дух і Літера, 2001. 542 с.
3. Теорія культури: онтологія і феноменологія : навч.-метод. посібник для студ. спец. 034 Культурологія освітнього ступеня «Бакалавр» / уклад. А. І. Литвиненко. Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2022. 120 с.
4. Шабанова Ю. О. Філософія культури : підручник / Ю. О. Шабанова. Дніпро : ЛІРА, 2019. 240 с.
5. Швейцер А. Культура і етика. *Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення)* : навч. посіб. ; За ред. Л. В. Губерського. Київ : Знання, 2009. С.609–621.

Тема 7. Культура і цивілізація: сутність і характер взаємозв'язків

План

1. Проблема культури та цивілізації: характер становлення проблеми.
2. Концепції О.Шпенглера, А. Тойнбі, М. Данилевського, П. Сорокіна.
3. М.Бердяєв про співвідношення культури і цивілізації.

4. Культура у сучасних цивілізаційних процесах: С. Гантінгтон «Зіткнення цивілізацій та перебудова світового ладу».

5. Пошуки культурно-цивілізаційної моделі сьогодення.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте основні підходи до визначення терміна «цивілізація».

2. О. Шпенглер про співвідношення культури та цивілізації. Звернувшись до праці О. Шпенглера «Присмерк (Занепад) Європи», розкрийте

- його розуміння культури і цивілізації;

- в чому виявляється ірраціоналізм та органіцизм автора;

- його ставлення до європоцентризму і панлогізму;

- які фази розвитку культури автор виділяє;

- чи можна його назвати творцем онтології культури і чому;

- скільки і які культури виділяє О.Шпенглер і як аналізує їх розвиток та особливості;

- що таке прафеномен;

- чи існує світова історія за О.Шпенглером;

- як можна витлумачити, опираючись на основні ідеї автора, його слова : «Живі культури вмирають!»

3. Розкрийте культурний вимір «занепаду Європи» за О. Шпенглером.

4. Концепція «кругообміну локальних цивілізацій» А. Тойнбі.

5. Розкрийте сутність концепції «Виклику та Відповіді» А. Тойнбі

6. Які особливості позиції М.Бердяєв щодо співвідношення культури і цивілізації. Які причини переходу культури до цивілізації виділяє автор ?

7. Як Ви розумієте наступні слова М.Бердяєва: «Культура не є здійсненням нового життя, нового буття, вона є -

здійснення нових цінностей»? Як вони відображають філософську позицію М.Бердяєва?

8. Що таке цивілізація у тлумаченні М. Данилевського?

9. П'ять законів Данилевського, що визначають культурно-історичні типи.

10. Які культури визначає Данилевський як цивілізації? За якими критеріями він характеризує дані цивілізації?

11. Розкрийте зміст теорії соціокультурних систем П. Сорокіна.

12. Які можна виділити сучасні спрямування у пошуках цивілізаційної моделі? Назвіть відомих представників.

13. На яких філософсько-історичних засадах базується концепція «зіткнення цивілізацій» С Гантінгтона?

14. В чому суть хвильової концепції розвитку суспільства Е. Тоффлера.

15. Звернувшись до праці «Зіткнення цивілізацій» С Гантінгтона, дайте відповідь на наступні запитання:

- як автор визначає поняття «культури» і «цивілізації»;
- які ключові культурні елементи визначають цивілізацію;
- які ознаки цивілізації;
- які саме цивілізації виділяє автор;
- які періоди міжцивілізаційних відносин аналізує С Гантінгтон;
- що таке модернізація та вестернізація і як вони впливають на міжцивілізаційні зв'язки;
- що таке «надтріснути» і розколоті країни;
- які форми міжцивілізаційних конфліктів аналізує автор;
- чому С Гантінгтон вважає, що саме цивілізація має бути суб'єктом історії?

17. Ваша думка щодо наведених концепцій та самостійне визначення поняття «цивілізація».

Література

Першоджерела

1. Гантінгтон С. П. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку / Пер. з англ. Н. Климчук. Львів : Кальварія, 2006. 472с.
2. Культурологія : курс лекцій. / Укл. Ю. Сабадаш, Ю. Нікольченко, Л. Дабло, О. Манякіна; за заг.ред. Ю. С. Сабадаш. Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. 216 с.
3. Тойнбі А. Дж. Дослідження історії: У 2 т. Київ : Основи, 1995.
4. Фукуяма Ф. Кінець історії? / Колісніченко А. І. *Історія політичної думки ХХ–ХХІ століть у першоджерелах*. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2011. Том 1 URL : <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/posibnuku/307/40.pdf>
5. Хантінгтон С. Зіткнення цивілізацій? / Колісніченко А. І. *Історія політичної думки ХХ–ХХІ століть у першоджерелах: у 2 т.* Том 1. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2011. URL : <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/posibnuku/307/36.pdf>
6. Ящук Т. І. Філософія історії : курс лекцій. Київ : Либідь, 2004. Лекція 9.

Змістовний модуль 2.

Тема.8. Історичність буття людини в суспільстві і культурі.

План

1. Історичність буття суспільства.
2. Сенс історії.
3. Глобальні проблеми сучасності і майбутнє людства. Феномен глобалізації.

Контрольні питання.

1. В чому виявляється історичність буття суспільства?
2. В чому полягає багатовимірність суспільного розвитку?
3. В чому суть проблеми спрямованості історичного розвитку?
4. Назвіть основні джерела розвитку суспільства.
5. В чому виявляється сутність суспільного прогресу і які основні концепції суспільного прогресу?
6. В чому сутність процесу глобалізації?
7. Що таке техніка як соціокультурний феномен?

Індивідуальні питання

1. Як співвідносяться поняття «прогрес» та «регрес» в історії. Якою мірою можна вважати виправданими переконання у незворотному ході суспільного прогресу?
2. Обґрунтуйте розуміння комунікаційної природи суспільства та її значення для повноти осмислення природи суспільства. Хто з філософів вніс найбільший вклад в розробку цієї проблеми?
3. Які підходи до проблеми «кінця історії» сформувалися у новітній філософії ХХ ст.? Розкрийте їх зміст.
4. Що таке філософія техніки? Окресліть коло основних філософських проблем технічного знання й інженерної діяльності.
5. Які характерні риси є властивими для сучасної цивілізації? Обґрунтуйте свою позицію.
6. Чому проблеми, з якими зіткнулось людство в ХХ ст., можна назвати глобальними? У чому причина виникнення глобальних проблем?
7. Обґрунтуйте основні риси та проблеми глобалізації.
8. Чи має історія сенс? Сформулюйте питання для обговорення.

Література

6. Філософія : навчальний посібник для студентів гуманітарних факультетів / кол. авторів; кер. автор. кол. А. О. Приятельчук. Київ: Вадекс, 2021. Т. 14, 18. ·
7. Найчук А. В., Ганаба С. О. Філософія історії : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський, 2020. Л. 11- 17.
8. Основи практичної філософії : підручник для студентів вищих навчальних закладів / наук.ред проф. Лой А. М. К., 2016. 400 с
9. Старовойтова І. І. Соціальна філософія : метод. вказівки з курсу (програма, плани семінарських занять, література, завдання, рекомендації щодо виконання курсових робіт) для студентів 3 курсу спеціальності «Філософія» ф-ту історії та філософії. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 98 с.
10. Ящук Т. І. Філософія історії : курс лекцій. Київ : Либідь, 2004.

Тема 9. Культурна картина світу. Типологія культур

План

1. Зміст культурної картини світу.
2. Типи культурних картин світу.
3. Ціннісні орієнтації та ментальність у формуванні культурних картин світу
4. Постмодерн і сучасна культурна картина світу.
5. Особливості української культурної картини світу.

Контрольні питання

1. Що таке «культурна картина світу»?
2. Визначте зміст поняття «життєвий світ». Хто його автор та розробники?

3. Яке співвідношення культурної картини світу і життєвого світу?
4. Що таке цінності і яку роль вони відіграють у формуванні життєвого світу та культурної картини світу?
5. Що таке ментальність та які її характеристики? Хто розробив поняття «ментальність» у європейській культурі?
6. Порівняйте загальні характеристики східної та західної ментальності.
7. Що таке традиційна культура та які її ознаки? Що визначає картину світу людини традиційної культури?
8. Дайте порівняльний аналіз культур Сходу і Заходу.
9. Який внесок у розвиток історії ментальності зробили представники школи «Анналів»? Чим відома ця школа?
10. Що означають терміни «тип», «типологія»? Як здійснюється типологізація культур?
11. Які методологічні підходи можуть братися за основу класифікації культур за історичним типом? В чому його особливості?
12. Що таке «ідеальний тип»?
13. У чому полягають особливості цивілізаційного (культурологічного) підходу щодо проблеми історичної типології культур?
14. Що взято за основу формаційної типології культур?
15. Що таке «універсальна культурна модель»?
16. Чим обумовлено формування європоцентризму як світоглядної позиції, в чому його сутність?
11. Америкоцентризм – це окремий вид світоглядного ставлення до культури чи різновид європоцентризму? Обґрунтуйте свою думку.
12. Охарактеризуйте постмодернізм: сутність, риси і етапи виникнення.
13. Що таке мультиверсумність культури?

14. Наведіть основні специфічні риси постмодерної культури, охарактеризуйте їх.
15. Що таке текст, гіпертекст як принцип організації культури?
16. Охарактеризуйте основні архетипи національної культури та світоглядні риси українського народу та їх вплив на картину світу.

Література

1. Вельш В. Наш постмодерний модерн. К., 2004. Р.ІV або У.
2. Гатальська С. М. Філософія культури : підручник. Київ : Либідь, 2005. 328 с.
3. Горський В. С. Філософія в українській культурі (методологія та історія). Київ : Центр практичної філософії, 2001. С. 6–37.
4. Залужна А. Є. Морально-естетичні засади життєвого світу людини. Рівне, 2012. Р.2.1, 2.2.
5. Козловський П. Постмодерна культура: Суспільно-культурні наслідки технічного розвитку. *Сучасна зарубіжна філософія: течії і напрями*. К., 1996. С. 213–295.
6. Кримський С. Б. Під сигнатурою Софії. Київ : Києво-Могилян. акад., 2008. С. 291–300
7. Култаєва М. Культурна антропологія. *Філософський енциклопедичний словник* / гол. редактор В. І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002.
8. Ліотар Ж.Ф. Постмодерністська ситуація. *Після філософії: кінець чи трансформація?* Пер.з англ. / Упоряд. К. Байнес та ін. К., 2000 С. 71–90.
9. Мельник В. М. Нариси з теорії соціокультурної антропології. Вінниця : Вінницька міська друкарня, 2015. 552 с.

10. Наконечна О. П. Життєвий світ. *Велика українська енциклопедія*. URL: <https://vue.gov.ua/>
11. Наконечна О. П. Духовні цінності. *Велика українська енциклопедія*. URL: <https://vue.gov.ua/>
12. Україна : філософський спадок століть. Хроніка-2000. Київ, 2000. № 37-38.
13. Фуко М. Що таке автор? *Антологія світової літературно критичної думки XX століття*. Львів : Літопис, 2002. С.598-616
14. Шабанова Ю. О. Філософія культури : підручник / Ю. О. Шабанова. Дніпро : ЛПРА, 2019. 240 с.

Тема 10. Антропологічно-ціннісний вимір культури

План

1. Людина і культура: характер осмислення у філософії культури.
2. Людина як суб'єкт культури та форми взаємодії індивідуального і культурного.
3. Аксиологічний вимір культури. Типологія та ієрархія цінностей.
4. Соціалізація та інкультурація: співвідношення та особливості цих процесів у сучасному світі.

Контрольні питання

1. Що таке культурна антропологія? Які її особливості?
2. Розкрийте взаємодію, взаємовплив культури та людини.
3. Визначте співвідношення понять «людина – особа – індивід-індивідуальність»
4. Яка роль індивідуальності в соціокультурній діяльності?

5. Який змістовний зв'язок між поняттями «антропологія», «етнографія», «етнологія», «культурна антропологія», «соціальна антропологія»?
6. Охарактеризуйте основні школи культурної антропології та визначте їх особливості.
7. Що таке теорія акультурації і хто її представляє?
8. Що таке дифузійнізм як напрям аналізу культури?
9. У чому новизна культурної антропології як напрямку дослідження культури?
10. Що таке цінності? Які існують класифікації цінностей?
11. Яку роль відіграють цінності у функціонування людини в культурі?

Індивідуальні завдання

1. Охарактеризуйте і проаналізуйте теоретичні орієнтири кросскультурного дослідження, висловлені Дж.Мердоком.
2. Чи згодні Ви з думкою відомого американського антрополога Клайд Клакхона «антропологія виросла з досвіду спілкування з примітивними народами... Дослідження примітивних народів дозволяє нам краще бачити самих себе»? Наведіть аргументи за і проти.
3. Розкрийте основні риси і зміст проекту культурної антропології, створеного Ф. Боасом.
4. Прокоментуйте вислів: «Антропологія як наука про людину взагалі, як сама всеосяжна гуманітарна дисципліна ... з'явилася останньою. Їй довелося сильно постаратися, щоб відстояти свої права на широту охоплення матеріалу, предмет і метод. Вона увібрала в себе те, що відклали в сторону інші, і навіть пішла на вторгнення в старі запаси знання про людину» (Броніслав Малиновський).
5. Витлумачте позицію К.Гірца про те, що метою антропології є розширення універсуму людського дискурсу.

6. Прокоментуйте позицію: Культура - це «стратифікована ієрархія значущих структур; вона складається з дій, символів і знаків. Аналіз культури - це інтерпретація інтерпретації, вторинна інтерпретація світу, який вже постійно описується і інтерпретується людьми, які його створюють» [5, с. 43].
7. К.Дж. Гірц писав, що «поділяючи думку Макса Вебера, згідно з якою людина – це тварина, обплутана мережами смислів, що їх вона сама створила, я вважаю, що цими мережами й є сама культура». Чи згодні ви з автором?
8. Витлумачте загальний закон культурної дифузії сформульований К. Вісслером: поширення культурних явищ і «людських рис» відбувається концентрично, тобто прості форми займають периферійне положення, а центральна позиція належить складнішим культурним формам. Наведіть приклади.
9. Підготуйте повідомлення на тему: «Культура – особа – індивідуальність – творчість: характер співвідношення».
10. Звернувшись до праць Е. Гуссерля [7] розкрийте його розуміння духовного виміру культури.
11. Охарактеризуйте співвідношення соціалізації та інкультурації. Які особливості цих процесів у сучасному світі?
12. Прореферуйте р.2 «Ціннісно-смысловий універсум людини» С. Кримського і розкрийте розуміння автором екології сучасної культури» [9, с.22- 33].
13. Підготуйте питання для обговорення теми: «Особистість як культуру творчий феномен: історія і сучасні виклики».
14. Як співвідносяться символ – міф – симулякр у ціннісному вимірі сучасної людини?

Література

1. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція. Перек. з франц. В.Ховхун. Київ : Вид. Соломії Павличко "ОСНОВИ",2004.URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Jean_Baudrillard/Symuliakry_i_symuliatsiia.pdf
2. Більченко Є. В. Модель суб'єкта ХХІ століття: криза історії і втеча у мистецьку гру. *Людина в сучасному цивілізаційному процесі: філософсько-культурологічні та етико-естетичні виміри* : монографія / М. М. Бровко та ін.; відп. ред. М. М. Бровко; Нац. муз. акад.. України ім. П. І. Чайковського. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2014. С. 54-74.
3. Більченко Є. В. Цілі людини між модерном і постмодерном: спроба критичного культурологічного прогнозування ХХІ століття. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філософія»*. Острог, 2011. Вип.8. С. 452–463
4. Гатальська С. М. Філософія культури : підручник. Київ : Либідь, 2005. 328 с.
5. Гірц К. Інтерпретація культур: Вибрані есе. К. : Дух і Літера, 2001. 542с.
6. Герчанівська П. Е. Індивід, суб'єкт, особистість, індивідуальність як базові концепти теоретичної культурології: нові підходи і стратегії. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*. 2014. № 33. С. 78–86.
7. Гуссерль Е. Криза європейського людства і філософія. *Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрямки*. Київ : Ваклер, 1996. С. 61–94. URL :<http://www.ukrcenter.com/>

8. Дельеж Р. Нариси з історії антропології. Школи. Автори. Теорії. К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 287 с.
9. Кримський С. Б. Запити філософських смислів. Київ, 2003.
10. Мельник В. М. Нариси з теорії соціокультурної антропології. Вінниця : Вінницька міська друкарня, 2015. 552 с.
11. Овчарук О. В. Антропологічний вимір культурологічного знання: методологічний аспект. *Мистецтвознавчі записки*: зб. наук. праць. Вип. 29. Київ : Міленіум, 2016. С. 108–117.
12. Петриківська О. С. Культурна антропологія: навчально-методичний посібник. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 112 с.

Тема 11. Елітарна та масова культура: історія та сучасність

План

1. Змістовні основи типології елітарного та масового у культурі
2. Елітарна культура: характерні ознаки та зміст феномену
3. Масова культура як феномен: історико-філософський контекст. Основні риси і вплив на життєвий світ людини.
4. Особливості прояву масової культури в глобалізованому, інформаційному суспільстві, сучасній культурній картині світу.

Контрольні питання

1. Поняття «аристократичний» і «елітарний»: зміст і взаємозв'язок.

2. Охарактеризуйте поняття «демократичний» і «масовий». Чи є між ними взаємозв'язок?
3. Коли та як сформувалося розділення на елітарну й масову культури? Чи існує першість базового розуміння одного із понять. Поясніть свою точку зору.
4. Які існують підходи до визначення змісту поняття «еліта». Які типи еліти Вам відомі?
5. Наведіть основні характеристики елітарної культури та форми їх прояву.
6. Розкрийте основні погляди філософів ХІХ ст. на елітарну культуру.
7. Що таке масова культура? Здійсніть її порівняння із елітарною та популярною культурою.
8. Які точки зору існують у філософії культури відповідно до джерел чи витоків формування масової культури?
9. Охарактеризуйте підходи до визначення поняття «маси».
10. Які характеристики розкривають феномен масової культури?
11. Назвіть характерні ознаки масового суспільства.
12. Розкрийте позиції Д.Белла, Ф.Ніцше, О. Бердяєва Е. Морена, М. Маклюєна, Д.Макдональда, Х. Ортеги-і-Гасета щодо розуміння проблем масової культури.
13. Як ви розумієте тлумачення «бунт мас» у Х. Ортеги-і-Гасета? Чи є такий підхід актуальним у сучасній культурі?
14. Як співвідносяться між собою масова і народна культура? Охарактеризуйте погляди сучасних українських дослідників.
15. Що таке неоміфологізація свідомості? Охарактеризуйте основні риси неоміфологізації в сучасній культурі.
16. Розкрийте особливості оцінки А. Швейцером масової культури і шляхів подолання проблем людського буття.

17. Чи є взаємозв'язок між феноменами масової культури та масової комунікації? Висвітліть його аспекти.

Література

1. Бушанський В. Культура масова. *Політична енциклопедія* / редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. Київ : Парламентське видавництво, 2011. С. 380.
2. Копилова С. В. До питання про вплив масової культури на екзистенціальне поле людини. *Грані*. 2007. № 4. С. 78–85.
3. Любимий Я. Масова культура. *Філософський енциклопедичний словник: енциклопедія* / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; голов. ред. В. І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
4. Лютий Т, Ярош О. Культура масова і популярна: теорії та практики. Київ, 2007. 124 с.
5. Ортега-і-Гасет, Х. Бунт мас / Ортега-і-Гасет Х. «Вибрані твори». К. : Основи, 1994. С. 15–139.
6. Русаков С. С. Масова та популярна культура: спільне та відмінне. *«Гілея: науковий вісник»*: Збірник наукових праць. К., 2011. Випуск 49 (7). 2011.
7. Сінькевич О. Б. Соціальні практики масової культури: ідентифікаційний дискурс : монографія. Львів : ЛНУ, 2015. 359 с.
8. Сторі Джон Теорія культури та масова культура. Харків : Акта, 2005. 360с.
9. Фройд З. Невпокій в культурі /пер. з нім. Ю. Прохасько. Вид.2. Львів : Видавництво «Апріорі», 2023. 120с.
10. Фромм Е. Мати або бути? /пер. Ганна Яновська. Х. : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля» 304 с.

11. Швейцер А. Культура і етика. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. В. Губерського. Київ : Знання, 2009. С. 609–621.
12. Bell D. The cultural contradictions of capitalism. New York : Basic Books, 1976.

Тема 12. Культура і сучасність: проблеми та перспективи

План

1. Кризові явища у культурі та особливості їх осмислення у сучасній філософії культури.
2. культурфілософський аналіз глобальних проблем сучасності. Біо-центрична та техно-центрична культура.
3. Дегуманізація культури і переоцінка цінностей.
4. Конфлікт культур. Парадигми взаємодії культур. Проблеми розуміння чужої культури.
5. Мультикультуралізм, трайбалізм, толерантність, політкоректність.

Контрольні питання

1. У чому полягає криза сучасної культури?
2. Назвіть філософів та культурологів, які описують кризу культури ХХ ст. та охарактеризуйте їх позиції.
3. Розкрийте умови виникнення проблеми відчуження людини від культури в сучасному світі.
4. Який зміст вкладається в поняття біо-центрична та техно-центрична культура?
5. Яка роль футуристичної концепції Римського клубу у пошуку шляхів вирішення глобальних проблем сучасності?
6. Що таке дегуманізація культури? Які автори і як її тлумачать?
7. Що таке конфлікт культур? Які причини приводять до нерозуміння чужої культури?

8. Що таке діалогічність культур? Хто вводить це поняття та який смисл у нього вкладається?

Індивідуальні завдання

1. Звернувшись до праці Х. Ортеги-і-Гассета «Бунт мас», розкрийте його позицію щодо кризи сучасної культури.
2. Чи згодні Ви з твердженням про відчуження сучасної людини від культури? Аргументуйте свою позицію.
3. Виразіть своє ставлення до питання про можливість існування безсуб'єктивної культури. .
4. Звернувшись до праці Ж. Бодрійяра «Суспільство споживання» аргументуйте його позицію щодо характеристики «посткультури». Чи згодні Ви з автором?
5. Як Ви розумієте наступні слова А. Моля: «знання складаються з розрізнених уривків, які більше не утворюють структури. І, зрештою, гуманітарна система уявлень стає застарілою. Технології її знищують. На зміну їй приходять мозаїчна культура» ?
6. Який тип культури характеризує Ж. Бодрійяр в наступній сентенції: «...Немає більше ні суперечності буття, ні проблематики істинного й видимого. Є тільки випромінювання й отримання знаків <...> людина споживання іманентна до знаків, які вона впорядковує. Немає більше трансцендентності, фінальності мети: суспільство характеризує відсутність перспективи щодо себе самого <...> Немає більше дзеркала або дзеркальної поверхні у сучасній системі, людина більше не стикається зі своїм образом, кращим або гіршим, натомість з'явилася вітрина – геометричне місце споживання, в якому людина сама не відображається, а займається спогляданням численних предметів-знаків і поглинається системою знаків соціального статусу»?

7. Чи згодні Ви з думкою, що діалогічність виступає базовою характеристикою української культури? Які аргументи можна навести на її підтвердження?
8. Чи можна описати універсальну модель сучасного здійснення культурного діалогу?
9. Обґрунтуйте, чому в постіндустріальному суспільстві виникла проблема виживання людини та які аспекти вона в себе включає? Які шляхи вирішення пропонує А. Швейцер [7, С. 609-621].
10. Які, на Ваш погляд, зміни відбуваються з людиною в інформаційному суспільстві? Як вирішуються ці проблеми в сучасній теорії культури?
11. Сформулюйте та обґрунтуйте найактуальніші, на вашу думку, проблеми сучасної культури. Які шляхи їх вирішення можна запропонувати?

Література

1. Бистрицький Е., Зимовець Р., Кобець Р., Пролесв С. Ідея культури: виклики сучасної цивілізації. Київ : Альтерпрес, 2003.
2. 2.Гантінгтон С. П. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку / Пер. з англ. Н. Климчук. Львів : Кальварія, 2006. 472
3. Мультикультуралізм. *Європейський словник філософій. Лексикон неперекладностей* / Наукові керівники проекту: Барбара Кассен і Констянтин Сігов. Київ : Дух і літера, 2009. Т. 1. С. 326–329.
4. Рікер П. Сам як Інший. 2-ге вид. Київ : Дух і Літера, 2002. 458 с
5. Спільна історія. Діалог культур : навчальний посібник / П. Вербицька, Н. Голосова, В. Дяків; Всеукр. асоц. викл. історії та сусп. дисциплін «Нова доба». Львів : ЗУКЦ, 2013. 256 с.

6. Шабанова Ю. О. Філософія культури : підручник. Дніпро : ЛІРА, 2019. 240 с.

7. Швейцер А. Культура і етика. *Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення)*: навч. посіб. / За ред. Л. В. Губерського. Київ : Знання, 2009.

Тема 13. Теорія культури та соціальна філософія: український контекст

План

1. Діалогічність та ментальне поле української культури: вияви та осмислення.
2. Світоглядні універсалиї української культури в культурфілософському осмисленні.
3. Національна ідентичність, культура і громадянське суспільство: характер взаємозв'язку.
4. Онтологічні, соціальні, епістемологічні, аксіологічні, праксеологічні проблеми культури в українській соціокультурній думці.

Контрольні питання

1. Як співвідноситься українська культура і її культурфілософське осмислення?
2. Які мислителі внесли вклад в розвиток української теорії культури?
3. Які світоглядні універсалиї української культури?
4. В чому виявляється діалогічність української культури?
5. Охарактеризуйте особливості української філософії культури та поле її дослідження.

Індивідуальні завдання

1. Охарактеризуйте основні архетипи національної культури та світоглядні риси українського народу.
2. Як співвідноситься концепт філософської культури та філософія культури?

3. Чи впливають особливості розвитку української культури на зміст української філософії культури?
4. Розкрийте підхід С. Кримського до розуміння архетипів української культури [10. Р.VI].
5. Прореферуйте статтю С. Лісового «Культура» та «цивілізація» [13]. І охарактеризуйте позицію автора.
6. Звернувшись до статті П. Голубенка [16. С. 780-800]. Охарактеризуйте взаємозв'язок ідей Хвильового і Шпенглера.
7. Опрацювавши статтю В. Горського «Дмитро Чижевський як фундатор історико-філософського українознавства» [5. С. 144-150] висловіть свою думку щодо вкладу Д. Чижевського в розвиток української філософії культури.
8. На основі аналізу ідейного спадку М. Хвильового, Д. Донцова та В. Липинського, що спирались на теоретичні основи філософії волі (Шопенгауер, Ніцше), проаналізуйте характер зв'язку між філософією, культурою та політикою.
9. Прореферували статтю О. Кульчицького «Іван Мірчук – дослідник української духовності» [17. С. 53-63] визначте позиції авторів та їх вклад у культурфілософський дискурс.
10. Охарактеризуйте культурфілософські погляди М. Шлемкевича, звернувшись до його праць [17. С. 667-690, 18. С.289-339].
11. Прореферуйте статтю М. Поповича «Логіка і дія. Культурні універсалії» [16. С.464-484] і виділіть проблеми для обговорення.
12. Охарактеризуйте особливості співвідношення глобалізації та культурної ідентичності в українському вимірі[5].

13. Прореферуйте статтю Євгена Бистрицького «Конфлікт культур і філософія толерантності» [1] і висловіть свою думку щодо піднятих в ній проблем.
14. Що таке філософія українського духу?
15. Підготуйте повідомлення на тему: «Роль особистості в процесах українського культуротворення».
16. Які філософські проблеми культури, на вашу думку, потребують першочергової уваги сучасних вітчизняних мислителів?

Література

1. Бистрицький Євген Конфлікт культур і філософія толерантності. *Журнал «І»*. 2002. №25
2. Бистрицький Є. Філософ, який спромігся знайти істину https://blogs.pravda.com.ua/authors/bystrytsky/5cae6a6491286/?fbclid=IwAR26_RLPKB7_8jER_sqod0IbyGO-NvEYvIKEIKXqOQppSan2PGQy7wwzK60
3. Бытие человека в культуре (опыт онтологического подхода). Киев, 1992.
4. Від глобалізації до індивідуалізації: топологія міжкультурної взаємодії : монографія / А. П. Артеменко, О. Ю. Бобловський. Харків : Щедра садиба плюс, 2014. 215 с.
5. Герчанівська П. Е. Культура в парадигмах ХХ–ХХІ ст. : монографія. Київ : НАКККіМ, 2017. 378 с
6. Глобалізація і культурна ідентичність: український вимір/ відп. ред. Білий О. В. К. : Наукова думка, 2018. 280 с.
7. Горський В. С. Філософія в українській культурі (методологія та історія). Київ : Центр практичної філософії, 2001.
8. Єрмоленко А. М. Комунікативна практична філософія : підручник. Київ, 1999
9. Етичні норми і цінності: проблема обґрунтування / Єрмоленко А. М., Кисельова О. О., Малахов В. А. та ін. Київ, 1997.
10. Кримський С. Б. Під сигнатурою Софії. Київ : Києво-Могилян. акад., 2008.

11. Культура в сучасних трансформаційних процесах: монографія. М. Бровко та інші. Ніжин, 2011.
12. Культура і мистецтво ХХІ століття: полілог сучасної гуманітаристики : колект. монографія / відп. ред. Л. П. Бойко. Київ : Видавничий центр КНУКіМ, 2023. 508 с.
13. Лісовий В. С. «Культура» та «цивілізація» //Філософська і соціологічна думка. 1993. № 1. С. 19–44.
14. Національна ідентичність і громадянське суспільство / відп. ред. Бистрицький Є. К. ; Вид.2-ге, допов. К. : Дух і літера, 2018. 464 с.
15. Мирослав Попович Бути людиною. Київ, 2016. 312 с.
16. Мирослав Попович Філософія свободи (Великий науковий проект). Харків : Фоліо, 2018. 524 с.
17. Україна: філософський спадок століть. *Хроніка-2000*. Київ, 2000. № 37-38.
18. Україна: філософський спадок століть. *Хроніка-2000*. Київ, 2000. № 39-40.
19. Bilyi O. The Will to Identity. State Building and the Strategies of Legitimation / National Academy of Sciences of Ukraine, H. S. Skovoroda Institute of Philosophy. К. : Akadempriodyka, 2017. 214 p.

Додаткові інформаційні ресурси

1. Сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
2. Електронний каталог Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. URL: <http://library.nakkkim.edu.ua>
3. Електронний каталог бібліотеки філософського факультету Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка. URL: http://philosophy.univ.kiev.ua/ua/view/lib_cat_ph/6/6/6
4. Методичні матеріали факультету історії та філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. URL: <http://www.philosoph.onu.edu.ua/newsite/method.htm>

5. Методи оцінювання знань

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовують такі методи оцінювання знань та оціночні бали за їх виконання:

- доповідь на семінарському занятті;
- опрацювання першоджерел;
- дискусія, розгляд проблемних питань, брифінг, тренінг;
- самостійна робота, есе;
- модульні контрольні роботи;
- підсумковий екзамен.

№ з/п	Види навчальної діяльності	Бал
1.	Відвідування лекційних занять	0,5 б. за 2 год.
2.	Відвідування семінарських занять	1 б. за 2 год.
3.	Доповідь на семінарському занятті	2 б. за 1 виступ
4.	Участь у дискусії, розгляді проблемних питань під час семінарського заняття	2 б. за 1 заняття
5.	Підготовка конспекту першоджерел і використання його у відповіді	3 б.
6.	Керівництво «малою групою», організація брифінгу	2 б.
7.	Підготовка мультимедійних презентацій до семінарських занять	до 3 б. за 1 тему
8.	Участь у конкурсі студентських наукових робіт	10 б.
9.	Участь у олімпіаді або в засіданні круглого столу	3 б.
10.	Підготовка есе по проблемі	2 б.

11.	Виступ з доповіддю на студентській науковій конференції (в т. ч. в іншому вузі), підготовка і публікація тез	5-6 б.
12.	Призове місце в олімпіаді чи конференції	5 б.

Для діагностики знань використовують ЄКТС зі 100-бальною шкалою оцінювання.

6. Розподіл балів, що отримують студенти

Модуль 1 – поточне опитування та СРС						Модуль 2 – поточне опитування та СРС						Підсумковий модульний контроль	Сума (іспит)
T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6	T.7	T.8	T.9	T.10	T.11	T.12	40	100
4	5	4	6	6	5	6	6	5	4	5	4		

Шкала оцінювання

Сума балів за всі форми навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	зараховано
74-81		
64-73	задовільно	зараховано з можливістю повторного складання
60-63		
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни